

به قلم: مهندس جمشید عمرانی فر
(مدیر کل اسبق منابع طبیعی استان مازندران)

بسمه تعالی

مقابله به آتش سوزی در جنگلهای شمال

مقدمه:

حفاظت و مراقبت از جنگلهای با ارزش شمال کشور، سخن مسئولین و نیز دلسوزان منابع طبیعی است، تحقق این شعار صرفاً با همدلی و هماهنگی، تهیه و ابزار و امکانات و تدوین طرح و برنامه لازم برای نقاط مختلف و در یک بسته قوی مدیریتی امکان پذیر است.

بدیهی است جنگلهای شمال ایران همانند جنگلهای سایر نقاط کره مسکون با خطرات مختلفی مواجه است که تنها با استفاده از مدیریت جامع میتوان اثرات این خطرات را کاهش داد. یکی از این خطرات که می تواند لطمات جبران ناپذیری به این نعمت خدادادی وارد نماید، خطر آتش سوزی است.

آتش سوزی علاوه بر نابودی درختان و هر نوع پوشش گیاهی در منطقه حادثه دیده، سبب به هم خوردن اکولوژی منطقه گردیده و علاوه بر ایجاد تغییر در ترکیب گونه های گیاهی، حیات جانداران را نیز به مخاطره می اندازد، چنانچه آتش سوزی شدید باشد، سالها پس از وقوع آتش سوزی و مهار آن، اصولاً گونه های مهاجم، جایگزین پوشش اصلی در منطقه آسیب دیده میشوند.

دلایل آتش سوزی در جنگل:

عوامل آتش سوزی در جنگل معمولاً به دو بخش عوامل طبیعی و عوامل انسانی تقسیم میشوند. در بخش عوامل طبیعی به فاکتور هائی از قبیل آذرخش - فوران آتشفشانی - ایجاد جرقه در اثر فروافتادن صخره ها و بالاخره احتراق خود به خودی اشاره کرد.

در بخش عوامل انسانی میتوان به آتش سوزی عمدی از سوی انسان و یا غیر عمد مثل دور انداختن ته سیگارهای روشن، جرقه ابزار در حین کار در جنگل، خاموش نکردن آتش در گردش و تفریح در جنگل و سپس سرایت آن به سطح وسیع، آتش زدن کاه و کلش در اراضی زراعی مجاور مناطق جنگلی و بالاخره قوسهای الکتریکی خطوط انتقال نیرو اشاره کرد.

دلایل اصلی آتش سوزی در جنگلهای شمال:

بسته به مناطق مختلف جغرافیایی، منشاء اصلی آتش سوزی در جنگل می تواند متفاوت باشد، لیکن پارامترهایی که بیش از همه موجب آتش سوزی در جنگلهای شمال میشود و میتوان گفت نقش اصلی را بازی میکند، آتش سوزی از سوی انسان است، که بخش عمده آن نیز غیر عمدی و یا بهتر بگوئیم در اثر بی مبالاتی صورت میگیرد.

راههای نجات جنگل از حریق :

پیشگیری: اگر این سخن گرانها را بپذیریم که پیشگیری بهتر از درمان است، پس در خصوص پیدایش حریق در جنگل نیز ابتدا باید به راههای پیشگیری که اصولاً کم هزینه تر است بپردازیم که از جمله مهمترین آنها عبارت است از:

۱. ارتقاء سطح فرهنگ عمومی جامعه نسبت به خطرات آتش سوزی در جنگل و پیامدهای آن طبیعی است کار فرهنگی و تغییر بینش در کوتاه مدت امکان پذیر نیست، لیکن نباید فراموش کرد که جنگل نیز سرمایه کوتاه مدت نیست. تلاش مستمر و مداوم از طریق کلیه رسانه های دیداری - شنیداری و نوشتاری میتواند ما را به اهداف برساند.

۲. آموزش روستائیان حاشیه جنگل و جنگل نشینان، که خط مقدم مواجهه با آتش سوزی در زمان وقوع آن هستند این آموزش میتواند شامل خطرات آتش سوزی در جنگل و نیز نحوه مهار آتش پس از وقوع آن باشد.

۳. شناسایی مناطق بحرانی:

به عنوان مثال جنگلهای بخش ۳ حوزه نکا، معروف به طرح نکا - ظالمروود، یکی از مناطق بحرانی در حوزه اداره کل منابع طبیعی استان مازندران است که بیشترین آتش سوزی سالهای اخیر در جنگلهای مازندران در این منطقه رخ داده است .

لذا شناسایی چنین مناطقی در مدیریت جلوگیری از آتش سوزی از اهمیت زیادی برخوردار است. بدین منظور باید نقشه خطر آتش سوزی در نواحی جنگلی را با متولوژی لازم تهیه نمود. در تهیه این نقشه ها با استفاده از تصاویر ماهواره ای معمولاً فاکتورهای مختلف از جمله میزان شیب، جهت شیب، عناصر پوششی - فیزیوگرافی - شرایط اقلیمی - جغرافیایی و ... بررسی نموده و در قالب نقشه هایی که مناطق پر خطر را مشخص می کنند، ارائه می نمایند. با شناسایی این مناطق هر ساله می توان پیش بینی های لازم در این نواحی را تشدید نمود.

۴. پاکسازی محیط جنگل از درختان خشک شکسته و افتاده که در هنگام آتش سوزی همچون مواد آتش زا عمل نموده و باعث تشدید آتش سوزی میشوند. اهمیت اجرای طرحهای جنگلداری که سند فنی مدیریت جنگل است حتی در موضوع جلوگیری از وقوع آتش سوزی نیز خود را نشان می دهد.

کنترل و مهار آتش سوزی :

پس از وقوع آتش سوزی، اقدامات موثر به شرح ذیل خواهد بود :

۱. آگاهی از کانون آتش سوزی با استفاده از تکنولوژی امروز از قبیل تصاویر ماهواره ای و G.P.S و یا آگاهی از طریق روستائیان حاشیه جنگل و یا جنگل نشینان.
  ۲. بسیج نیروهای مردمی از نزدیکترین آبادی به سمت کانون آتش سوزی برای جلوگیری از اتلاف وقت. زیرا مهار آتش در ساعات اولیه بسیار آسان تر است.
  ۳. اطلاع به نیروهای مسئول با استفاده از راههای مختلف ارتباطی.
  ۴. هماهنگی بین دستگاههای اجرایی از قبیل ادارات منابع طبیعی - نیروی انتظامی - سازمان آتش نشانی - هلال احمر و ...
  ۵. تامین و بسیج و ارسال امکانات اولیه مقابله با آتش از قبیل بیل - شن کش - داس - تبر - سمپاشی (برای آبپاشی)، تانکر آب، اهر موتوری و ... به میزان مورد نیاز
  ۶. در صورتیکه آتش سوزی تاجی باشد از آنجا که سرعت گسترش آن بسیار بالاست، باید از امکانات پیشرفته تر مانند هلی کوپتر و هواپیماهای آب پاش استفاده شود.
- و بالاخره بار دیگر تاکید می نمایم که باید کلیه تلاشهای آموزشی - ترویجی و تبلیغی خود را صرف ارتقاء فرهنگ عمومی جامعه نموده و حساسیت همه بخصوص ساکنین مناطق جنگلی و نیز گردشگران و استفاده کنندگان از فضای مفرح جنگلهای شمال را در استفاده صحیح از این منابع، افزایش داده و به همه بیاموزیم که :

<< مبادا جنگلی بسوزد که در این صورت دودش به چشم همه خواهد رفت >>
